

ПРОФЕСІЙНИЙ ДОСВІД ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО ОБРАЗУ СВІТУ

Лінецька Ольга Олександрівна

аспірант кафедри соціальної та прикладної психології
ОНУ імені І. І. Мечникова, м. Одеса Україна

Анотація: В тезисах професійний образ мира рассматривается через призму коллективного бессознательного профессионального сообщества и личного бессознательного отдельного профессионала. Профессиональное развитие определяется как поэтапное становление личности профессионала через самоактуализацию, саморазвитие и самоосуществление.

Ключевые слова: професійний досвід, суб'єктивний и професійний образ мира личности, индивидуальный авторский миф профессии.

Abstract: In theses the professional image of the world is considered through a prism of collective unconscious professional community and the personal unconscious certain professional. Professional development is defined as stage-by-stage formation of the identity of the professional by self-updating, self-development and self-implementation.

Keywords: professional experience, subjective image of the world, professional image of the world of the personality, individual author's myth of a profession.

Дослідження індивідуальних складових образу світу особистості базуються на розумінні та інтерпретації суб'єктивного досвіду. В психологічній герменевтиці Н. В. Чепелевою суб'єктивний досвід поділяється на особистий та особистісний. Так, особистий досвід набувається людиною «автоматично», без переробки та осмислення [3, с. 24]. На нашу думку, такий досвід апелює до несвідомих пластів образу світу. Для того, щоб особистий досвід перетворився на досвід особистісний, він має бути інтегрований суб'єктом, перетворений в структури його свідомості, осмислений та проінтерпретований [3]. Таким чином, до особистісного досвіду належать свідомі установки та переконання особистості, які складають набутий рівень образу світу. В структурі особистісного досвіду можна виділити професійний досвід, що представляє собою «багаторазово закодовану в ментальному просторі індивіда екзистенціальну історію його буття в професійному контексті» [3, с. 313]. За Н. В. Чепелевою, він складає основу професійного «Я» особистості, є добре структурованим та піддатливим до рефлексії [3]. «Професійний досвід виникає та консолідується у результаті вибіркової

зосередженості індивіда на певних аспектах життєвого світу в ході конкретної діяльності та призводить до формування специфічного образу світу» [3, с. 315]. При цьому, суб'єктивний образ світу ми визначаємо як смислове утворення, що формується на основі базових структур особистості (архетипи колективного несвідомого), супроводжується рефлексією та активною взаємодією людини з навколишнім світом. Отже ми можемо розглядати професійний досвід як основу професійного образу світу.

Професійний образ світу складається в певній професійній спільноті до якої входить людина. В основу багатопланової структури образу світу професіонала за Є. О. Клімовим покладена теза про те, що специфіка професійної діяльності визначає певну специфіку образу світу, а професійна діяльність - один із факторів типізації індивідуальних образів світу [1]. О. Ю. Артем'єва та Ю. Г. Вяткін досліджували «світ професії» як груповий інваріант суб'єктивного ставлення професіонала до об'єктів, який включає особливі для певної професії акценти сприйняття та відображення об'єктів та ситуацій. Це складалося історично, наприклад, в епоху Середньовіччя в цехах зароджується певна закрита професійна культура, передача досвіду становить сакральний характер. Саме з цехової культури походять «вільні каменярі» або масони [4]. Бачення «світу професії» видатними професіоналами, рівняння на яких прискорює особистісний та професійний розвиток майбутніх фахівців, формує їх професійний досвід є важливою складовою професійного образу світу.

Професійний розвиток ми розглядаємо як процес професійного становлення фахівця, який передбачає самоактуалізацію, саморозвиток та самоздійснення у професійному середовищі. Спираючись на концепцію етнокультурної міфотворчості особистості О. В. Яремчук [5], ми зазначаємо, що професійний розвиток протікає паралельно з особистісним. На етапі самоактуалізації особистості відбувається своєрідне "приміряння" культурно-історичних символів, смислів та міфологем до власного "Я" з метою вдосконалення мотиваційного поля особистості, пробудження потреби у творчості як мета-потреби, що реалізує сутнісну природу людини [5]. Даний етап пов'язаний з вибором професії, зі свідомим входженням в професійну спільноту, набуттям певних навичок та вмінь. Аналізуючи професійне самовизначення, Є. О. Клімов розглядав його «...як важливий прояв психічного розвитку, формування себе як повноцінного учасника співтовариства «виробників» чогось корисного, співтовариства професіоналів» [2, с. 39]. Отже, ознаками вдалого проходження етапу самоактуалізації є творче ставлення до професійних завдань, заломлення професійної діяльності у сферу особистісних смислів. Етап саморозвитку особистості характеризується пошуканням процесів індивідуального авторського міфотворення завдяки діалогу з власним несвідомим, а також розкриттям власної індивідуальності в культурно-

історичному просторі [5]. Таким чином, навички та вміння забарвлюються індивідуальними особливостями фахівця, зрештою окреслюється певний неповторний стиль виконання діяльності, який переймають послідовники майстра. В свою чергу самоздійснення особистості - це якісний стрибок, що пов'язаний з контактуванням "Я" людини з глибокими архетипними вмістами [5]. Це, зокрема відкриває доступ до осягнення свого призначення в професії, розширює індивідуальне "Я" до меж колективного суб'єкта (етнокультурної спільноти чи професійної спільноти). Самоздійснення оприявнюється, зокрема в індивідуальному авторському міфі професії на терені певного етносу й культури загалом, що постає у ціннісно-смислового лідерстві професіонала — майстра своєї справи [5]. Така особистість виконує роль духовного наставника для майбутніх фахівців, лідера, про якого складають легенди, здобутки її стають надбанням не тільки конкретної професійної спільноти, а й людства загалом. У психологів, наприклад, видатними професіоналами вважаються Л. С. Виготський, З. Фрейд та К. Г. Юнг. Це розвиток особистості на рівні «Великої справи», вихід за межі буденності та трансляція змістів індивідуальної авторської міфотворчості в картину світу епохи. Індивідуальний авторський міф професії — це переважно мірою відрефлексований і осмислений міф, який представляє собою упорядковане осягнення свідомих і несвідомих вмістів професійного "Я" суб'єкта діяльності.

Виходячи зі співвіднесення етапності професійного розвитку та саморозвитку особистості, можливо стверджувати, що образ світу особистості органічно включає в себе смислові складові, які суб'єктивно забарвлені покликанням до певного роду занять. Професійний образ світу, що є загалом надбанням професійної спільноти, але містить також яскраво виражені смислові компоненти, привнесені видатними професіоналами, які синтезували певні конструюючі професійного самоздійснення і залишили їх у вигляді авторської міфології певної професії. Остання містить їх власне бачення місії даної професії, її сенсу, ідеалів професійного самоздійснення. Ці змісти представлені в символічній формі, закарбовані у цитатах, афоризмах, міфологемах. Професійний розвиток тлумачиться в акме-орієнтованому вимірі як поетапне становлення особистості професіонала через самоактуалізацію, саморозвиток та самоздійснення.

Вищенаведений аналіз уможливило розробку алгоритмів особистішого та професійного розвитку у їх взаємозв'язку з суб'єктивним образом світу та індивідуальною міфологією особистості. І це надає можливість підійти до професійної орієнтації молоді, враховуючи несвідомі інтенції покликання до певного роду діяльності. Останнє відкриває перспективи психологічного супроводу професійного самоздійснення особистості, яке враховує її акме.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Климов Е. А. О феномене профессиональной относительности образа мира // Вестник Московского университета. Психология. Сер. 14. 1995 № 1. С. 8-18.
2. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. - М., - Воронеж, 1996. - 400 с.
3. Проблемы психологической герменевтики / Под ред. Н. В. Чепелевой. - К.: Издательство Национального педагогического университета им. Н. П. Драгоманова, 2009. - 382 с.
4. Шкуратов В. А. Историческая психология / В. А. Шкуратов. 2-е, переработанное издание - М., "Смысл", 1997. — 505 с.
5. Яремчук О. В. Психологія етнокультурної міфотворчості особистості: моногр. / О. В. Яремчук. - Одеса: Фенікс, 2013.-431 с.